

Dış Politikada Statükoya Dönüř

→ 2008 yılına kadar sürececek olan ara dönem nasıl yönetilmeli?

Prof. Dr. Mustafa Aydın
TEPAV | IPRI Direktörü

---

26 Ocak 2007

Neden ara dönem? Neden 2008'e kadar?

Dış Dinamikler

- Birincil dış politika çıpası AB süreci *de facto* askıya alındı.
- AB kendini arıyor.
- ABD'nin "yeni" Irak politikasında yeni pek bir şey yok. 2008 seçimlerine kadar büyük bir değişiklik beklenmiyor.

İç Dinamikler

- 2007'nin çifte seçim yılı olması
- Özellikle son Kıbrıs önerisi ile (karşılıklı 1'er liman ve havaalanı açılması) devlet kademesindeki ayrışmanın göz önüne serilmesi
- Dönüşüm ittifakı artık yok.
- Dink cinayeti ve toplum psikolojisi üzerine etkileri

- 1 Tarihsel olarak, seçim dönemlerinde Türk dış politikası durağanlaşmıştır.
- 2 AB süreci ve PPK terörüyle etkileşen seçim süreci ülkede "yükselen milliyetçilik" ve "dışa kapanmayı" tetikliyor.

■ Ara Dönemde Irak Sorunu ve PKK Meselesi

- ABD'nin Irak Politikası Değişir mi?
- Türkiye'nin Irak Gerçekleri
- PKK Sorunu

ABD'nin Irak Politikası ve Türkiye'ye Etkileri

- ABD, şu anda Irak'a ek asker göndermekle birlikte, uzun erimde askeri varlığını kademeli olarak azaltacak. – **NASIL?**
- Yeni petrol yasası yakından takip edilmeli. Mevcut yasada, petrol gelirlerinin merkezi hükümete mi yoksa bölgesel hükümetlere (Kürt Bölgesi ?) mi verileceği konusunda açıklık yok. Petrol gelirleri mutlaka federal hükümete bırakılmalı.
- Bush, Kasım 2007'de yapılması öngörülen Kerkük referandumunun vaktinde yapılması gereğini belirtti.
  - İç savaş?
  - Kürt Devleti?
- Ara seçimler sonrasında neo-conlar artık topal. Bush yönetiminin hareket kabiliyeti Irak'ta son derece kısıtlı.
  - Yeni macera olasılığı?
- Uzun erimde ABD, Türkiye ile ortak hareket etme noktasına gelmek zorunda. – Ama o güne kadar ne olacak?

Irak'ın geleceğine İlişkin Senaryolar

- Etnik ve mezhep temelli iç savaş sonucunda Irak bölünebilir.
- **Türkiye açısından Irak'ın geleceğine ilişkin en olumlu senaryo: “Toprak Bütünlüğü Korunmuş Irak”**
  - Kerkük, Kürt federal bölgesinin dışında merkeze bağlı kalır ve petrol gelirleri merkez yönetiminde olur
  - Kerkük, Kürt federal bölgesinin içinde yer alır. Türkmenler, Araplar ve diğer grupların hakları anayasa ve uluslararası sözleşmelerle garanti altına alınır. Petrol gelirlerinin merkezi yönetimin kontrolünde olduğu bir yapı ortaya çıkar.
  - Kerkük'ün Kürt Federe Bölgesinin dışında ve petrolün merkezi yönetimin dışında kaldığı bir yapı ortaya çıkabilir.
  - Kerkük, Kürt bölgesinin içinde Türkmenlerin, Arapların ve diğer halkların haklarının garanti alınmış olduğu, petrol gelirlerinin merkezi yönetimde olduğu bir yapı ortaya çıkabilir.

Irak politikası için öneriler

- Kuzey Irak'taki Kürt gruplar üzerinde “Türkiye müdahale eder mi?” korkusu sürdürülerek baskıya devam edilmeli
- Aynı zamanda, Kürt gruplarla Türkiye ile ekonomik, siyasi ve sosyal işbirliğinin kendi avantajlarına olduğunu gösterecek girişimler artırılmalı
- Sünni Araplarla doğrudan ekonomik ve siyasi işbirliği imkanları oluşturulmalı
- Türkmenler ve Irak'ın kalanıyla doğrudan temas sağlayacak şekilde ikinci sınır kapısı açılmalı
- Irak'ın bölünme ihtimali göz önüne alınarak alternatif planlar geliştirilmeli, kamuoyu hazırlanmalı
- Ortaya çıkabilecek bir Kürt devletinin “Türkiye'nin arzulayacağı sınırlar ve etnik kompozisyonda” olması için çalışılmalı
- Irak'a komşu ülkelerle işbirliğine devam edilmeli
- ABD'ye Türkiye'nin pozisyonu anlatılmaya devam edilmeli

■ Ara Dönemde AB Müzakere Sürecinin Geleceği

- 'Limanlar Meselesi'nde Akılcı siyasa tercihleri
  - Kıbrıs Sorunu: Quo Vadis
  - AB'nin gelecek yönelimleri
- Özümseme Kapasitesi Nedir? Ne değildir?
  - AB ve Türkiye'de kamuoyu eğilimleri

Konseyl Kararı, Müzakere Sürecini Nasıl Etkiler?

- Türkiye ek protokolden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmediği takdirde 8 fasılda müzakereler açılmayacak:
  - *Malların serbest dolaşımı, İş kurma ve hizmet sunumu serbestisi, Mali hizmetler, Tarım, Balıkçılık, Ulaştırma, Gümrük Birliği, Dış ilişkiler.*
- Diğer müzakere fasılları açılabilir fakat geçici olarak kapatılmayacak.
- Müzakere süreci *fiilen* askıya alındı. Yine de 2007'deki çifte seçim öncesinde, tren kazasının gerçekleşmemesi ve sürecin "kör-topal" devam ediyor görünmesi önemli.
- Ara dönemde fasıllar kapatılmayacak olsa da teknik uyum çalışmaları devam etmelidir.
- Ara dönem sonrasında müzakerelerin hızının belirleyecek olan Türkiye ve Avrupa'daki seçimler ve olası hükümet değişiklikleridir.

Kötü Yönetilen AB Müzakere Süreci: Örnek Vakıa 'Limanlar Meselesi'

- *".... Kıbrıs üzerinde hakimiyeti bulunan kuvvet, Türkiye'nin limanları üzerinde de kontrole sahip olacaktır. Bu hâkim kuvvet Türkiye'nin batısındaki adalara hâkim olan kuvvetle aynı olursa Türkiye fiilen bu kuvvet tarafından çevrelenmiş olacaktır."*
Fatih Rüştü Zorlu, 1959.
- Limanların meselesi, stratejik öneme sahiptir.
- "Son dakika gol"ü ile değil, devlet seçkinlerinin oydaştığı stratejik derinlik kararları gerektirir.
- Limanlar meselesinde yapılan hatalar:
  - ① Türkiye'nin ek protokolü imzalarırken yaptığı 'Kıbrıs Deklarasyonu' stratejik bir hatadır. Mâlumun ifşası (GKRY'nin tanınmaması) karşılığında limanların açılması meselesi ortaya çıkmıştır.
  - ② Son dakika golü girişimi (karşılıklı 1 liman ve 1 havaalanının açılması önerisi) ile müzakere pozisyonu kaybedilmiştir. Limanların açılabileceği beyan edilmiştir.
- **Ne yapmalı?**
  - ① Konuyu hukuki bir mülahaza haline getirilmeli.
  - ② "Taşımacılık Gümrük Birliği kapsamında değildir" savıyla konuyu Ortaklık Konseyine ve ATAD'a götürülebilir.

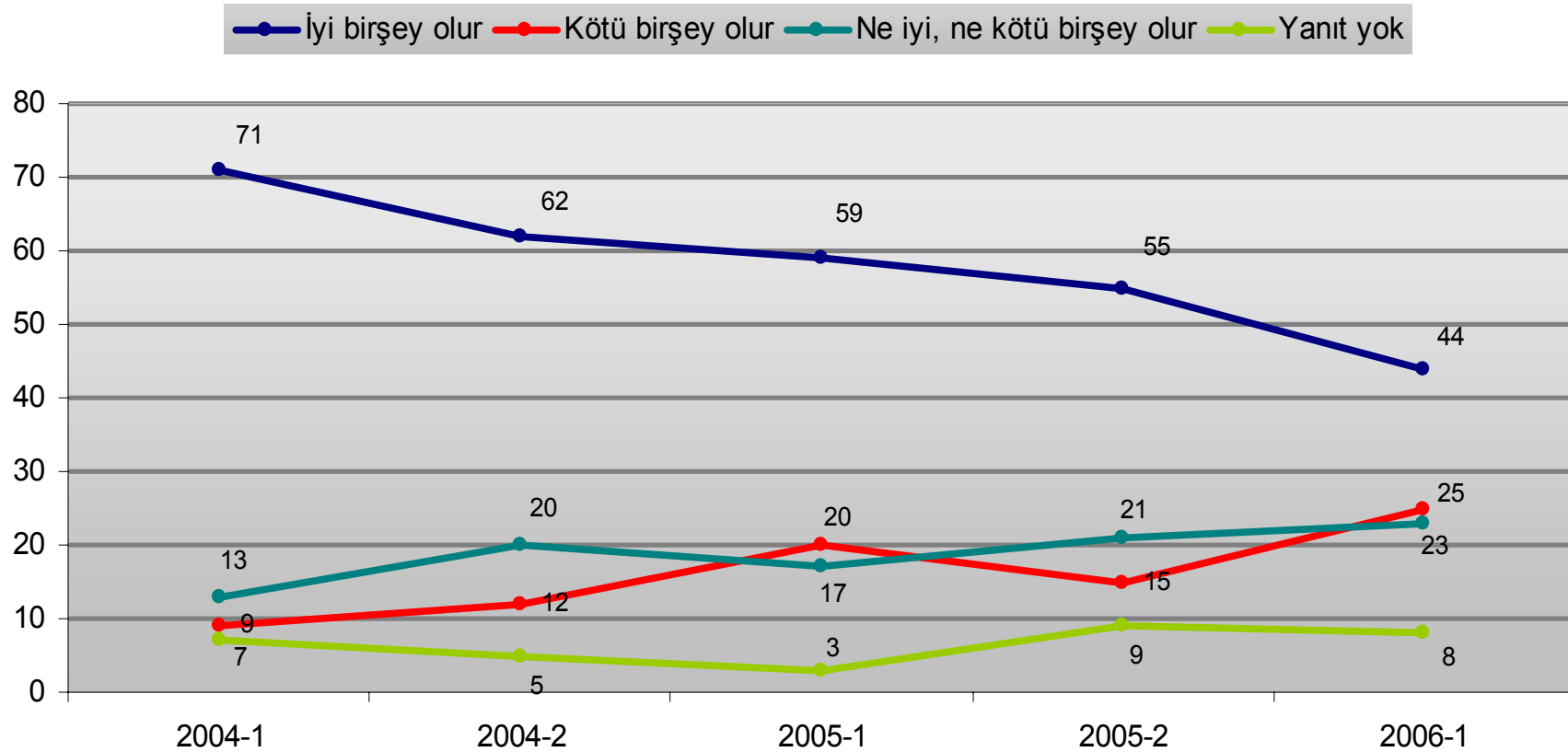
Ara Dönemde Kıbrıs Sorunu

- Kapsamlı çözümü için yeni bir girişim 2008'den önce başlatılamaz.
  - 2007'de Türkiye'de çifte seçim, 2008'de GKRY'de Başkanlık seçimi var
  - Yeni BM Gen. Sek.'in konuyu öğrenmesi ve imaj düzeltmesi lazım
  - AB kendi içiyle meşgul
- Kıbrıs Sorunu'nun yeni gerçekleri neler?
  - Annan Planı referandumu *(Biz, referanduma "Evet" dedik ama Plan hukuki sonuç doğurmadı. Bunu artık bir kenara bırakmalıyız. Annan Planı'nın metnine değil parametre ve ilkelerine sadık kalmalıyız.)*
  - GKRY'nin tüm adayı temsilen AB üyesi olması. Türkiye'nin AB ile müzakerelere başlaması. *(Müzakere Çerçeve Belgesi ile Kıbrıs Sorunu, müzakere süreci ile içselleştirildi. Bunu kabul etmemiz lazım.)*
- Çözümünden anladığımız nedir? Oydaşma ile alınacak stratejik karar lazım.
  - Ankara ve Lefkoşa arasındaki derin görüş ve algı farklılıkları mevcut.
  - AKP ve TSK arasındaki güç mücadelesi Kıbrıs'ta yaşanıyor.
- Rumlar boş durmuyor. Biz, "limanlar sorunu" ve "Lokmacı Krizi" ile enerjimizi harcarken Annan Planı parametrelerine aşındırmak için 2 tehlikeli girişim başlatıldı. (Auer + Weiler)
- "Konfederal çözüm" veya "iki ayrı devlet" tezleri ?
- 2008 GKRY seçimlerini izlemeli, izlettirmeliyiz. AKEL yine Papadopoulos'a destek verirse federal çözüm ihtimali ortadan kalkar.

Türkiye'nin AB üyeliği hedefine destekte dramatik düşüş yaşandı.

- 2004 yılında %70'lerde olan destek 2006'nın 1. yarısında %44'lere düştü.
- 2004 yılında %10 civarında olan AB karşıtlığı 2006'nın 1. yarısında % 25'e yükseldi.

Genel olarak düşündüğünüzde Türkiye'nin AB üyeliği

- Ara Dönemin Derin Riskleri
-
- Derin Riskleri Nasıl Yönetmeli?

Ara Dönemin Derin Riskleri...

- İstikrarın korunabilmesi iç ve dış unsurların etkileşimine bağlı:

1. İç dinamiklerden kaynaklanan risklerin etkin yönetilmesi:

- Genel Seçim + Cumhurbaşkanlığı seçimi
- Hükümet – Ordu ilişkisi
- TRT ve RTÜK gibi önemli atamalar & vekaleten yapılan atamaların akıbeti
- Yükselen milliyetçilik ve toplumsal ayrışma

2. Uluslararası konjonktürden kaynaklanan risklerin etkin yönetimi:

- AB müzakerelerinin “de jure” devam ettirilmesi
- ABD ile ilişkiler
- İran & Irak ve diğer risk alanlarından kaynaklanacak sorunlar

- Çifte seçim hükümeti rasyonelden uzaklaştırmamalı. İçeride siyaset rasyonel olmazsa dış politikada manevra kabiliyetimiz azalır.
- Yükselen milliyetçilik ve toplumsal ayrışma, dış politikada içeri kapanmaya sebep olmamalı

Teşekkürler...

www.tepav.org.tr